

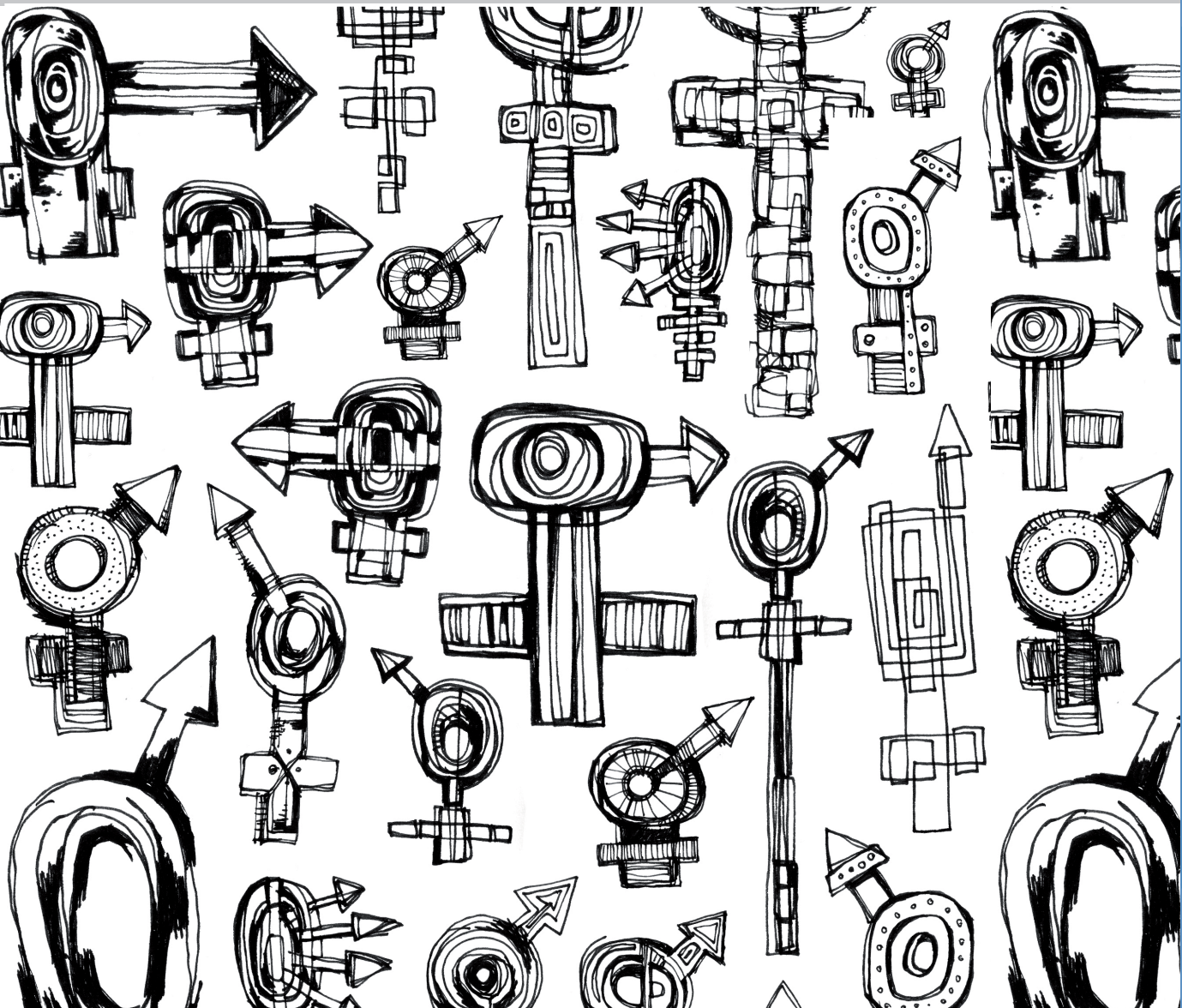

Länsstyrelsen
Värmland

JÄMSTÄLLDHETSUTVECKLINGEN I VÄRMLAND 2004-2010

- trender och tendenser utifrån regional
jämsälldhetsstatistik

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

Publ nr 2010:13
ISSN 0284-6845

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad
054-19 70 00, www.lansstyrelsen.se/varmland

Förord

Jämställdhetspolitikens inriktning handlar om att förändra strukturella och ojämlika maktförhållanden mellan kvinnor och män. Länsstyrelsen har regeringens uppdrag att arbeta för att de nationella målen för jämställdhetspolitiken ska få genomslag i länet, bland annat genom ett initierande, kunskapsuppbyggande, stödjande och uppföljande arbete. Denna rapport är en del i det uppföljande arbetet.

Jämställdhet är en viktig del i arbetet med att skapa en hållbar regional utveckling. Att anlägga ett jämställdhetsperspektiv innebär att analysera verksamheter utifrån kvinnors och mäns förutsättningar, villkor och behov i syfte att uppnå jämställdhet. Arbetet med jämställdhetsintegrering kräver kunskap, fakta och statistik om hur förhållanden ser ut för både kvinnor och män och insatser för att kunna förändra. Det handlar om ständig kunskapsutveckling, spridande av goda exempel och utbildning.

Könsuppdelad statistik ger viktiga basfakta och är en bra utgångspunkt för att synliggöra skillnader och likheter mellan kvinnor och mäns villkor i samhället. Länsstyrelsen har sedan 2004 producerat regional jämställdhetsstatistik i form av fickfaktaböcker. Denna rapport innehåller urval, bearbetning, sammanställning och analys av den regionala jämställdhetsstatistiken från 2004-2010.

Rapporten har sammanställts av läraren och genuspedagogen Anna Brandelgård på uppdrag av Länsstyrelsen. Handedare för uppdraget har varit Kerstin Rosenberg, Karlstads universitet samt undertecknad.

Trots att det råder en bred politisk enighet kring målen för svensk jämställdhetspolitik, består ojämställdheten inom många områden, inte minst i Värmland.

Den här rapporten kan ses som en temperaturmätning av jämställdhetsläget under 2000-talets första tio år. Rapporten visar att jämställdheten i stort sett är oförändrad eller bara har ökat marginellt under mätperioderna från början av 2000-talet.

Länsstyrelsens förhoppning är att de tio kommande åren ska innebära att Värmland förbättrar läget avsevärt. Om det fortsätter i samma takt som nu kommer det att ta lång tid innan Värmland är jämställt!

Maritha Johansson
Jämställdhetsdirektör

Sammanfattning

Det övergripande regionala jämställdhetspolitiska målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. De ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande inom såväl politik som kultur, massmedia och folkbildning. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut. De ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.

Utifrån statistik inhämtad i broschyrerna ”På tal om kvinnor och män” för Värmlands län från 2004-2010 kan man konstatera att jämställdheten i stort sett är oförändrad eller har ökat marginellt under mätperioderna från början av 2000-talet.

Mäns uttag av föräldrapenning har ökat, men uttaget av den tillfälliga föräldrapenningen har minskat för män. Gymnasieskolan är fortfarande starkt könssegregerad, även om de mest flick- respektive pojkprogrammen har ökat andelen av motsatt kön något från 2002/2003 till 2008/2009. Under samma period är det fler kvinnor än män som börjar på högskolan och den trenden verkar hålla i sig. Även arbetsmarknaden fortsätter att vara könssegregerad och de vanligaste yrkena för kvinnor och män består. Andelen förvärvsarbetande kvinnor är fortfarande lägre än andelen förvärvsarbetande män, såväl i länet som i riket och skillnaden mellan kvinnor och män har inte förändrats. Andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat, liksom andelen kvinnliga chefer inom såväl offentlig som privat sektor. Men andelen manliga chefer inom näringslivet är fortfarande mycket hög. De kvinnliga cheferna arbetade i nästan lika stor utsträckning inom offentlig som privat sektor. De manliga cheferna arbetade till största delen inom näringslivet och det är i stort sett oförändrat. Det är vanligast att män startar eget företag och andelen kvinnor som startar eget företag är oförändrat. Kvinnors medelinkomst som andel av männens har ökat något. Lägst disponibel medelinkomst hade ensamstående kvinnor utan barn i länet. Ensamstående män med barn hade högst disponibel medelinkomst. Män var i majoritet bland dem som hade höga inkomster 2008 och något större andel av kvinnorna hade låga inkomster. Fler kvinnor än män pensionssparade, men männen sparade högre belopp. Ensamstående män utan barn var den vanligaste kategorin som erhöll ekonomiskt bistånd och ensamstående män med barn var den kategori fick minst ekonomiskt bistånd.

Ohälsotalen har visserligen sjunkit i samtliga grupper i Värmland och riket, men ojämställdheten består. Skillnaden (förhållandet) mellan kvinnors och mäns antal sjukskrivningsdagar har minskat mellan 2003 och 2008. Det har skett en ökning av andelen anmälda misshandelsbrott för såväl kvinnor som män.

Innehåll

1	Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv	1
1.1	Mål 1 - En jämn fördelning av makt och inflytande	3
1.1.1	Chefer.....	3
1.2	Mål 2 - Ekonomisk jämställdhet	4
1.2.1	Utbildning	4
1.2.2	Förvärvsarbete	7
1.2.3	Största yrkena i länet	9
1.1.2	Förvärvsinkomst.....	10
1.3	Mål 3 - En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	12
1.3.1	Föräldraskap	12
1.3.2	Hälsa	13
1.4	Mål 4 - Mäns våld mot kvinnor ska upphöra	15
1.4.1	Misshandel	15
2	Sammanfattning av jämställdheten i Värmland	16
2.1	Mål 1 – En jämn fördelning av makt och inflytande	16
2.2	Mål 2 – Ekonomisk jämställdhet.....	16
2.3	Mål 3 – En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet	18
2.4	Mål 4 – Män våld mot kvinnor ska upphöra	18
2.5	En förklaringsgrund	19
3	Referenser	20

1 Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv

Det övergripande regionala jämställdhetspolitiska målet, som också överensstämmer med det nationella målet, är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Målet är uppdelat i fyra delmål,

- **En jämn fördelning av makt och inflytande**
Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande inom såväl politik som kultur, massmedia och folkbildning.
- **Ekonomisk jämställdhet**
Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- **En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet**
Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra**
Målet omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor.

Befolkning i Värmland¹

Länet har ett flyttningsöverskott, för både kvinnor och män under hela mätperioden från 2003 till 2009. Totalt under den perioden var flyttningsnettot för kvinnor + 1218 och för män + 1587. Största skillnaden mellan kvinnor och män visar den senaste mätningen, då flyttningsnettot för kvinnor var + 140 och + 376 för män. Det var fler personer av båda könen som flyttade ut från länet än in till länet.² Det positiva flyttningsnettot beror på att det var fler personer som flyttade till länet från utlandet, än personer som flyttar utomlands. År 2009 hade Karlstad, Hammarö och Kristinehamn den största inflyttningen till kommunen för båda könen, medan Säffle och Sunne har den största utflyttningen för båda könen. Eda hade en stor utflyttning av kvinnor och en liten inflyttning av män. Karlstad, Kristinehamn och Arvika har legat på ett högt inflyttningsnetto hela perioden.³ Dessa tre kommuner är störst i Värmland befolkningsmässigt, vilket kan förklara att människor flyttar från landsbygden in till de större städerna.

Under perioden 2003-2009 har andelen utrikes födda ökat i länet, det gäller också för kvinnor i riket. För män i riket har andelen utrikes födda minskat något. År 2009 hade länet en lägre andel utrikes födda än vad riket hade. Av kvinnorna i länet är 10 procent födda utrikes, motsvarande för riket är 15 procent. För män är 9 procent i Värmland födda utrikes och för landet som helhet är det 14 procent. Av de inrikes födda hade länet större andel med två inrikes födda föräldrar än riket. Bland dem som har en inrikes och en utrikes född förälder ligger Värmland nästan i nivå med riket. Bland de personer som är födda utrikes hade länet en större andel från norden än vad riket hade. År 2009 var andelen utrikes födda högre bland kvinnor än män i alla kommuner utom Munkfors. Den högsta andelen av de utrikes födda finns i Eda, Årjäng och Storfors. Den största andelen av alla

¹ Tabellerna är olika utformade genom åren, vilket gör det svårt att jämföra.

² Undantag: män år 2003

³ Undantag: Arvika, båda könen, vid den senaste mätningen och män till Kristinehamn år 2005.

utrikes födda som kommer från Norden finns i Eda⁴, Årjäng och Torsby för år 2007⁵. Dessa tre kommuner ligger nära norska gränsen, vilket gör att det kan vara många personer inflyttade från Norge. Könsfördelningen bland dem som är födda i Norden är ganska lika i kommunerna, förutom i Torsby, som har en större andel kvinnor än män som är födda i Norden. Karlstad⁶ har den högsta andelen utrikes födda utanför Norden och EU27. Därefter kommer Kristinehamn, Hammarö och Kil.

---

⁴ 85 procent för kvinnor och 84 procent för män

⁵ Motsvarande tabell för 2009 finns inte.

⁶ 60 procent för kvinnor och 66 procent för män

1.1 Mål 1 - En jämn fördelning av makt och inflytande

Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattande.

Formella hinder ska inte ligga i vägen, inte heller ska ekonomiska eller sociala aspekter verka utestängande för att kvinnor ska ha samma möjlighet som män att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet. Målet tar sikte på formella politiska rättigheter – möjligheten att delta i demokratiska processer både som väljare och som valda. Målet anknyter i första hand till det övergripande målet om makten att forma samhället.

Målet handlar också om att flickor och kvinnor ska ha samma möjligheter som pojkar och män att delta i och påverka det som formar våra föreställningar, tankar och idéer om oss själva och vårt samhälle. Det gäller bland annat kulturen, massmedia och folkbildningen. Men det rör också utbildning, där de immateriella värdena med utbildning lyfts fram såsom en del i individens personliga utveckling.

1.1.1 Chefer

Andelen kvinnliga chefer har ökat inom såväl offentlig som privat sektor. Inom offentliga sektorn är ökningen 19 procent från 2001 till 2008. Inom näringslivet är motsvarande ökning 31 procent. Men andelen manliga chefer inom näringslivet är fortfarande mycket hög, 79 procent vid mätningen 2008. Inom den offentliga sektorn är könsfördelningen inom jämställdhetsramen 40-60 procent. År 2008 hade Hagfors, Grums och Forshaga mer än 60 procent av de kvinnliga cheferna inom offentlig sektor. Kristinehamn, Eda, Sunne och Kil hade minst andel av de kvinnliga cheferna inom offentlig sektor i länet, mindre än 40 procent. Eda hade nästan 70 procent av de kvinnliga cheferna inom offentlig sektor 2001, men 2008 har det förändrats till cirka 35 procent!

Män var i betydligt större utsträckning chefer inom näringslivet än inom offentliga sektorn, för kvinnor var det nästan en jämn fördelning. År 2008 arbetade 44 procent av alla kvinnliga chefer i Värmland inom offentlig sektor och 56 procent i näringslivet. Motsvarande andel för män är 14 procent inom den offentliga sektorn och 86 procent inom näringslivet. Under mätperioden från 2001-2008 har ingen större förändring skett. Jämfört med riket har Värmland större andel chefer av båda könen inom offentlig sektor under hela mätperioden. (Tabell: Chefer efter sektor)

	Chefer efter sektor i Värmland			
	Offentlig sektor/ Näringsliv Procent av den totala andelen kvinnliga resp. manliga chefer		Offentlig sektor/ Näringsliv Procent av chefer inom resp. sektor	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2001	41/59	13/87	47/16	53/84
2004	43/57	14/86	51/18	49/82
2006	43/57	14/86	53/20	47/80
2008	44/56	14/86	56/21	44/79

1.2 Mål 2 - Ekonomisk jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ur.

Tyngdpunkten ligger på de ekonomiska villkor kvinnor och män har som individer. Ekonomisk jämställdhet syftar till fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män. Ett sätt att mäta i vilken utsträckning målet uppnåtts är att studera skillnaderna i disponibel inkomst mellan könen. Begreppet ekonomisk självständighet innebär att kvinnor och män har samma möjligheter att försörja sig själva och sina eventuella barn, i enlighet med principen om särbeskattning i skattesystemet och de grundläggande principerna i transfereringssystemen. Målet omfattar att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar i fråga om tillgången på arbete och att de ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om anställnings-, löne- och andra arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet.

Målet har även ett livscykelperspektiv. Det avlönade arbetet ska inte bara ge ekonomisk självständighet i förvärsaktiv ålder, utan också innebära ekonomisk trygghet och självständighet under pensionsåren. Målet handlar om vilken makt kvinnor och män har över ekonomiska resurser: På samhällsnivå, familjenivå eller på individnivå.

1.2.1 Utbildning

Gymnasieskolan är fortfarande starkt könssegregerad. Vid den senaste mätningen av avgångar från gymnasieskolan 2008/2009 var de mest flickdominerande programmen: *Livsmedel*, *Hantverk*, *Omvårdnad*, *Hotell- och restaurang*, *Handel- och administration* samt *Estetiska*. De mest pojkdominerade programmen var: *El*, *Energi*, *Fordon*, *Industri* och *Bygg*.

Det mest flickdominerade programmet, *Hantverk*⁷, hade minskat andelen flickor med 12 procent från 2002/2003 till 2008/2009. *Omvårdnadsprogrammet* hade minskat andelen flickor med 9 procent under samma period. Det klart största programmet, *Samhällsprogrammet*, hade minskat andelen flickor från 70 procent till 65 procent. *Hotell- och restaurang*⁸ hade ökat andelen flickor med 38 procent. *Handel- och administration*⁹ hade ökat andelen flickor med hela 64 procent sedan 2002/2003. Det *Naturvetenskapliga programmet* hade en exakt jämn könsfördelning vid den senaste mätningen och är det enda som ligger inom könsfördelningen 40-60 procent. Men antalet av det ena könet var färre än tre på *El*, *Energi*, *IV* och *Livsmedel*¹⁰, vilket var en försämring sedan första mätningen 2002/2003. Pojkdominerade program, som *Fordon*, *Industri* och *Bygg*, stod för den största procentuella ökningen av det motsatta könet. Men fortfarande var andelen flickor låg på de programmen, bara 8-9 procent. (Tabell: Avgångar från gymnasieskolan)

Länet hade en lägre andel ungdomar som slutat gymnasieskolan 2005/2006 och påbörjat högskolestudier senast 2008/2009 än riket. Kvinnor gjorde det i större

⁷ 82 procent tjejer 2008/2009

⁸ 72 procent tjejer 2008/2009

⁹ 72 procent tjejer 2008/2009

¹⁰ Livsmedel hade 30 procent killar år 2002/2003!

utsträckning än män såväl i länet som i riket. Största skillnaden mellan kvinnor och män var det i Forshaga, där 44 procent av kvinnorna och 19 procent av männen fortsatte till högskolan. Även i Torsby, Eda och Hammarö var det en betydligt större andel av kvinnorna än männen som fortsatte till högre studier. I Storfors och Årjäng var det fler män än kvinnor som fortsatte till högskolan! Vid samma mätning två år tidigare var det ganska jämn könsfördelning i Årjäng. Men i Storfors var det en mycket större andel kvinnor som sökte sig vidare, vilket också är trenden tidigare år. Det är stora variationer mellan mätningarna!¹¹

Under samtliga mätningar från 2002/2003 fram till 2008/2009 och i alla ålderskategorier är det fler kvinnor än män som börjar på högskolan såväl i Värmland som i riket. I ålderskategorin 35-64 år var det en mycket större andel kvinnor, men andelen har minskat¹² sedan första mätningen. I ålderskategorin 18-34 år har andelen kvinnliga högskolenybörjare ökat¹³. Jämfört med riket har kvinnorna i länet legat på en högre andel än kvinnorna i riket.¹⁴ För männen i länet jämfört med riket har det varit större variationer vid varje mätning, de har varit både bättre och sämre än riket. I Storfors var det en man och tretton kvinnor under hela mätperioden som fortsatt till högskolan i åldern 35-64 år.

Högskolenybörjare				
Länet (Riket), fördelning i procent				
	Ålder 18-34 år		Ålder 35-64 år	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2002/2003	58 (58)	42 (42)	78 (71)	22 (29)
2004/2005	56 (57)	44 (43)	73 (70)	27 (30)
2006/2007	59 (58)	41 (42)	73 (70)	27 (30)
2008/2009	60 (58)	40 (42)	67 (68)	33 (32)

Kvinnor har i högre utsträckning eftergymnasial utbildning än män, såväl i länet som i riket. År 2008 var det 42 procent (47 i riket) av kvinnorna och 28 procent (37 i riket) av männen i åldern 24-44 år som hade eftergymnasial utbildning i Värmland. Kvinnorna i länet stod för den största ökningen av eftergymnasial utbildning jämfört med kvinnorna i riket och alla män, sedan 2003. Hammarö och Karlstad hade högst utbildningsnivå i länet, år 2003 och 2008. Lägst andel med eftergymnasial utbildningsnivå hade Årjäng, Eda, Filipstad, Storfors och Munkfors för båda könen. Den största skillnaden mellan kvinnor och män med eftergymnasial utbildning fanns i Sunne, Kristinehamn, Hammarö och Hagfors för år 2008. År 2003 var den största skillnaden mellan kvinnor och män i Sunne, Kil, Hammarö, Kristinehamn och Munkfors. Den minsta skillnaden var i Årjäng, Storfors, Filipstad och Arvika för år 2008. År 2003 var det Filipstad, Forshaga, Storfors och Årjäng. (Tabell: Befolkningens utbildningsnivå) En tänkbar förklaring kan vara att det inte innebär status för pojkar att studera, vilket skolforskning visar.

¹¹ Det finns inga uppgifter i broschyrerna för 2004 och 2006.

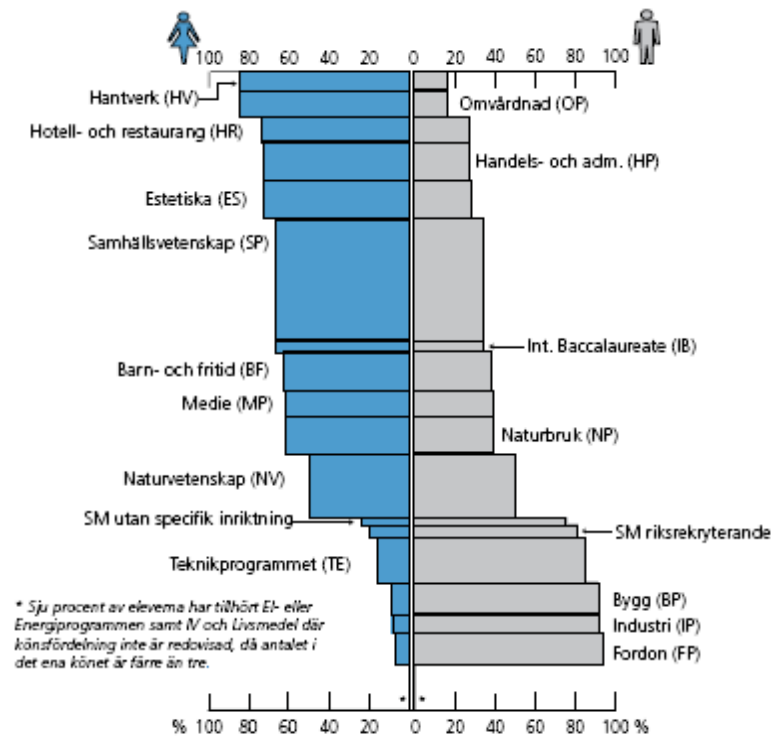
¹² Från 78 procent till 68 procent.

¹³ Från 58 procent till 60 procent.

¹⁴ Undantag: 2008/2009 i ålderskategorin 18-34 år.

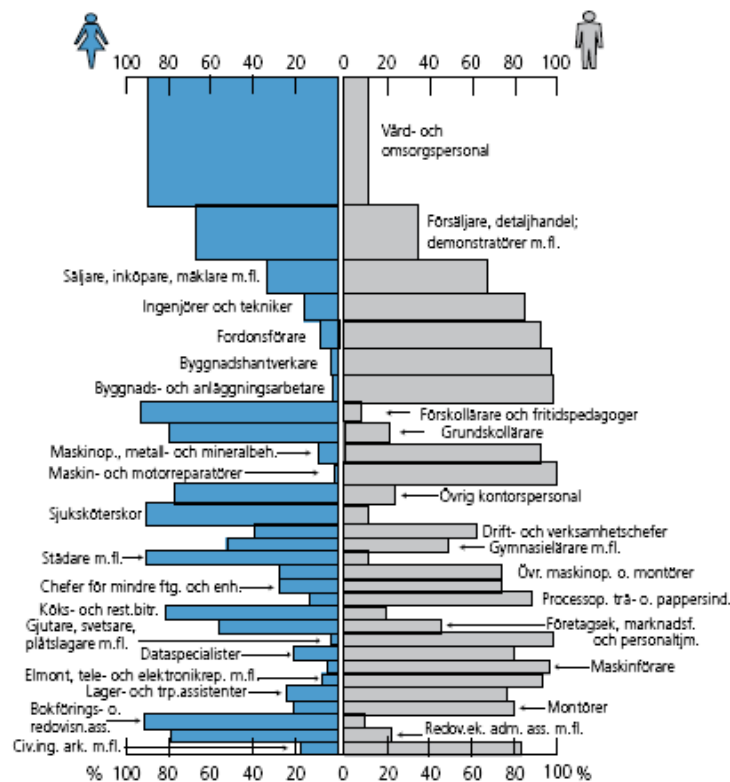
Avgångna från gymnasieskolan

Länet. Läsåret 2008/2009

Källa: Skolverket

De 30 största yrkena i länet 2008

Källa: SCB, Yrkesregistret

Avser yrkesverksamma anställda 16-64 år med bostad i länet

1.2.2 Förvärvsarbete

Jämfört med 1990 har andelen kvinnor och män i arbetskraften¹⁵ minskat i länet. Såväl kvinnor som män har en något lägre andel i arbetskraften än vad riket har. Andelen förvärvsarbetande kvinnor är lägre än andelen förvärvsarbetande män, såväl i länet som i riket och det har inte förändrats sedan första mätningen 2002. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland de äldre än bland de yngre¹⁶. Värmland har en något lägre andel förvärvsarbetande av båda könen, men också en mindre skillnad mellan könen än vad riket har under samtliga mätperioder. En svag ökning av andelen förvärvsarbetande för båda könen i länet och i riket som helhet har skett under mätperioden från 2002 till 2008.

Hammarö har störst andel förvärvsarbetande av både kvinnor och män under samtliga mätperioder. År 2008 var det 80 procent av kvinnorna och 83 procent av männen. Eda har fler förvärvsarbetande kvinnor än män år 2002 och 2008. År 2004 är det lika. De största skillnaderna mellan kvinnor och män fanns i Munkfors, Storfors, Säffle och Årjäng 2008. I Torsby¹⁷ och Årjäng var det en högre andel förvärvsarbetande kvinnor än män under samtliga mätperioder. Eda har lägst andel förvärvsarbetande av såväl kvinnor som män under hela mätperioden. Filipstad hade lika stor andel förvärvsarbetande kvinnor som män 2008. I Torsby finns ett länsdelssjukhus och satsningar på turism, som är kvinnodominerande yrken. I Eda finns ett stort köpcentrum, som också är en kvinnodominerad arbetsplats. Årjäng har ett differentierat näringsliv och ligger nära Norge.

För de utrikes födda var andelen förvärvsarbetande generellt lägre än för de inrikes födda, länet har en något lägre andel än riket. Högst andel förvärvsarbetande bland de utrikes födda finns i åldersgruppen 35-54 år, när det gäller både kvinnor och män. I åldersgrupperna 20-54 år var det något fler män än kvinnor som förvärvsarbetade. Men i åldersgruppen 55-64 år var det något fler kvinnor än män. För de utrikes födda har det inte skett någon förändring av av i åldersgruppen 20-64 år mellan mätningarna 2006 och 2008.¹⁸

Bland de som invandrat från ett annat nordiskt land förvärvsarbetar kvinnor i högre utsträckning än män. Det omvända gäller för utomnordisk invandring. År 2008 fanns den lägsta andelen utlandsfödda förvärvsarbetande kvinnor i åldersgruppen 20-64 år i Säffle¹⁹, Eda, Årjäng, Storfors och Munkfors. Högsta andelen fanns i Hammarö²⁰ och Kil. Bland män fanns den lägsta andelen i Eda²¹, Årjäng och Filipstad. Den högsta andelen i Hammarö²², Munkfors och Storfors. Storfors har helt klart den lägsta andelen förvärvsarbetande utlandsfödda kvinnor i åldersgruppen 20-34 år. Det är 13 procent, vilket kan jämföras med snittet för länet i samma grupp som är 42 procent. Den högsta andelen utlandsfödda förvärvsarbetande i länet var män i åldersgruppen 35-54 år som bor i Hammarö. (Tabell: Förvärvsarbetande)

¹⁵ Åldrar 16-64 år. Relativa arbetskraftstal. Arbetskraft = antal sysselsatta + antal arbetslösa. År 2008 fanns 76 procent av kvinnorna och 79 procent av männen i länet i arbetskraften.

¹⁶ Undantag 2004.

¹⁷ Skillnaderna har minskat från 8 till 1 procentenhet mellan 2002-2008.

¹⁸ För år 2004 och 2006 saknas uppgifter i broschyrerna.

¹⁹ 40 procent

²⁰ 64 procent

²¹ 30 procent

²² 64 procent

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

	Förvärvsarbetande Andel (procent) i åldersgruppen 20-64 år				Utlandsfödda förvärvsarbetande Andel (procent) i åldersgruppen 20-64 år			
	Värmland		Riket		Värmland		Riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2002	72	75	74	78	-	-	-	-
2004	73	76	74	78	-	-	-	-
2006	74	77	73	79	50	52	54	58
2008	74	77	75	79	50	52	54	60

	Sysselsatta efter vanligen arbetad tid Andel (procent) heltidsarbetande i åldersgruppen 16-64 år			
	Värmland		Riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
1990	54	93	59	93
2003	60	87	66	90
2005	56	90	64	89
2007	61	90	64	89
2008	63	90	64	89

Andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat såväl i länet som i riket, medan mäns heltidsarbete har minskat. För kvinnor i länet har andelen som arbetar heltid ökat från 54 procent till 63 procent under perioden 1990-2008. Motsvarande för riket är från 59 procent till 64 procent. För män i länet har andelen som arbetar heltid minskat från 93 procent till 90 procent. Motsvarande för riket är från 93 procent till 89 procent. Men en stor andel kvinnor arbetar fortfarande deltid! (Tabell: Sysselsatta efter vanligen arbetad tid) År 2009 var 5,1 gånger fler kvinnor än män deltidsarbetslösa²³ i länet. Motsvarande för riket är 3,2. I Storfors är 16 gånger fler kvinnor än män deltidsarbetslösa. Hagfors, Kil, Torsby och Årjäng har också stora skillnader mellan kvinnor och män. I Karlstad, Arvika och Kristinehamn finns de minsta skillnaderna mellan kvinnor och män. Uppgifterna från 2007 och 2009 har redovisats på olika sätt, men de visar ändå tendenser till försämring i Storfors och Årjäng. År 2009 var 2,3 gånger fler kvinnor än män är timanställda i länet, motsvarande för riket är 1,8 gånger fler. Största skillnaderna mellan kvinnor och män finns i Hagfors²⁴, Munkfors, Kil och Sunne. Minsta skillnaderna finns i Karlstad²⁵, Arvika och Hammarö. Såväl kvinnor som män i länet varit arbetslösa²⁶ i högre utsträckning än riket under perioden 1990-2008.²⁷ En tänkbar förklaring till att kvinnor arbetar heltid i allt större utsträckning är att kommuner och landsting och andra kvinnodominerande verksamheter har verkat för heltider.

²³ Deltidsarbetslösa och timanställda: Ålder 20-64 år. Genomsnitt per månad. Uppgifter saknas i broschyren från 2004 och 2006.

²⁴ 4,3

²⁵ 1,8

²⁶ Ålder 16-64 år. Relativa arbetslöshetstal.

²⁷ Undantag för kvinnor under två år i mitten på 1990-talet.

1.2.3 Största yrkena²⁸ i länet

Det klart största yrket i länet var det kvinnodominerande *Vård- och omsorgsyrket* med 14 261 kvinnor och 1595 män 2008. Andelen män inom det yrket har ökat från 8 procent till 10 procent sedan 2001. Länet har en större andel inom vårdyrket än riket. De nästa största yrkena är också kvinnodominerande, *Försäljare, detaljhandel; demonstratörer m.fl.* Sedan kommer yrken som är mansdominerade, som *Säljare, inköpare, mäklare m.fl., Ingenjörer och tekniker, Fordonsförare, Byggnadshantverkare* och *Byggnads- och anläggningsarbetare*.

De fem vanligaste yrkena för kvinnor i länet år 2008 var *Vård- och omsorgspersonal, Försäljare, detaljhandeln, demonstratörer, Förskollärare och fritidspedagoger* och *Sjuksköterskor*. År 2001 var de tre första yrkena på samma plats, men på plats fyra och fem fanns *Övrig kontorspersonal* och *Städare*. Den högsta andelen av kvinnor inom *Vård- och omsorg* fanns i Hagfors (38 procent), Filipstad, Torsby och Storfors. Lägsta andelen i Karlstad (19 procent), Hammarö, Eda och Arvika. Den största andelen kvinnor inom *Försäljare, detaljhandel; demonstratörer* har Eda (16 procent) och Årjäng. För män är de fem största yrkena oförändrat mellan 2001 till 2008, men de har bytt inbördes plats. Män arbetar till största delen inom *Byggnads- och anläggningsarbete, Byggnadshantverkare, Fordonsförare, Ingenjörer och tekniker* och *Säljare, inköp, mäklare*. Den högsta andelen män inom *Byggnads och anläggningsarbeten* finns i Torsby (10 procent), Årjäng och Kil. Den lägsta andelen finns i Hammarö (3 procent).

Förändringar inom de 20 vanligaste yrkena för kvinnor: Mellan 2001 till 2008 har det skett en minskning av andelen kvinnor som arbetar inom *Vård- och omsorg, Sjuksköterskor, Städare, Övrig kontorspersonal, Köks- och restaurangbiträden, Bokförings- och redovisningsassistenter, Kontorssekreterare och datasekreterare, Behandlingsassistenter, Fritidsledare* och *Handpaketerare och andra fabriksarbetare*. Under samma period har det skett en ökning av *Försäljare, detaljhandel; demonstratörer, Företagsekonomer, marknadsförare och personaltjänstemän, Kundinformatörer, Drift- och verksamhetschefer* och *Administratörer i offentlig förvaltning*. Oförändrat för *Förskollärare och fritidspedagoger, Grundskollärare, Säljare, inköpare, mäklare, Gymnasielärare, Redovisningsekonomer, administrativa assistenter, Storhushålls- och restaurangpersonal, Sjukgymnaster, tandhygienister m.fl* och *Barnmorskor; sjuksköterskor med särskild kompetens*.

Förändringar inom de 20 vanligaste yrkena för män: Mellan 2001 och 2008 har det skett en minskning av andelen män som arbetar som *Montörer, Gymnasielärare* och *Chefer för särskilda funktioner*. Under samma period har det skett en ökning för *Byggnads- och anläggningsarbetare, Försäljare, detaljhandel; demonstratörer, Maskin och motorreparatörer* och *Vård- och omsorgspersonal*. Oförändrat för *Byggnadshantverkare, Fordonsförare, Säljare, inköpare, mäklare, Maskinoperatörer, metall- och mineralbehandling, Gjutare, svetsare, plåtslagare, Processoperatörer, trä- och pappersindustri, Maskinförare, Elmontörer, tele- och elektronikreparatörer, Chefer för mindre företag och enheter, Drift- och verksamhetschefer, Lager- och transportassistenter* och *Civilingenjörer, arkitekter*. (Tabell: De 30 största yrkena i länet)

År 2008 arbetade kvinnor i något högre utsträckning i offentlig sektor än i näringslivet. Jämfört med riket hade Värmland en lite större andel av kvinnorna

²⁸ Ålder 16-64 år

inom offentlig sektor. Män arbetade till största delen inom näringslivet och låg ungefär lika som riket, drygt 85 procent. Eda (57 procent) och Årjäng har störst andel av kvinnorna inom näringslivet såväl 2002 som 2008. Forshaga, Torsby och Hagfors har alla minst andel, 40 procent kvinnor, inom näringslivet 2008. Skillnader sedan 2002 är att Kristinehamn och Grums har ökat andelen kvinnor i näringslivet jämfört med offentlig sektor mest, medan Filipstad har minskat mest. För män hade Grums, Munkfors, Eda och Storfors högsta andelen män inom näringslivet, mer än 90 procent. Karlstad (80 procent), Kristinehamn och Torsby minsta andelen inom näringslivet år 2002. Grums hade störst andel män inom näringslivet.

Andelen av befolkningen som startar eget företag har ökat under perioden 2002-2008 såväl i länet som i riket. Värmland hade en lägre andel än riket som startade eget under hela perioden från 2002-2008. Fördelningen mellan kvinnor och män som startade nytt företag var cirka 30 procent för kvinnor och 60 procent för män, såväl i länet som i riket för hela perioden. Andelen kvinnor som startade eget företag var oförändrat under perioden. I riket startades en högre andel av företagen gemensamt än i Värmland. (Tabell: Nyföretagare) Kvinnliga företagare fanns främst inom *Kulturella och personliga tjänster* och *Handel*, såväl 2008 som 2002. Bland män är det vanligast att vara egen företagare inom *Jordbruk, skogsbruk och fiske, Handel* och *Byggsamhet*, såväl 2008 som 2002. Inom *Kulturella och personliga tjänster, okänd verksamhet* och *Vård- och omsorg* fanns det fler kvinnliga företagare än manliga år 2008²⁹.

	Nyföretagare							
	Könsfördelning procent				Andel (promille) av befolkningen 16-64 år			
	Länet		Riket		Länet		Riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2002	31	68	31	67	3,0	6,2	4,2	8,7
2004	34	66	33	67	3,1	6,4	4,6	9,6
2006	29	71	35	65	3,2	7,4	5,4	9,6
2008 ³⁰	31	65	32	62	4,7	9,3	6,3	11,8

1.1.2 Förvärsinkomst³¹

I Värmland var kvinnors medelinkomst 78 procent av männens 2008, vilket är en liten förbättring sedan 2002 då andelen var 76 procent. Det förhållandet är bättre än riket som låg på 74 procent år 2008. Men förvärsinkomsten i Värmland var lägre än riket för såväl kvinnor som män. Under mätperioden var medianinkomsten högre eller lika med medelinkomsten för såväl kvinnor som män i Värmland. År 2008 hade Hammarö, Karlstad och Kil högst medelinkomst i länet för båda könen, medan Eda och Årjäng hade lägst. (Tabell: Sammanräknad förvärsinkomst) Lägst disponibel³² medelinkomst under åren 2002-2008 hade ensamstående kvinnor utan barn i länet och i riket. Ensamstående män med barn hade högst disponibel medelinkomst. Alla familjekonstellationer med barn hade

²⁹ År 2002 gällde det motsatta för okänd verksamhet.

³⁰ För 2008 finns det uppgifter på gemensamt startade företag. I länet var det 4 % och i riket 7 %.

³¹ Inkomst av tjänst och näringsverksamhet. Ålder 20-64 år.

³² Det som återstår när man dragit ifrån skatt och lagt till bidrag till bruttointkomsten. Bland de ensamstående kan sambo utan gemensamma barn ingå.

högre disponibel inkomst än de utan barn. Nästan alla familjekategorier hade sämre disponibel inkomst i Värmland jämfört med riket.

	Sammanräknad förvärvsinkomst³³ Ålder 20-64 år. Antal kronor i 1000-tal. Medelinkomst (Medianinkomst)			
	Värmland		Riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2002	173 (178)	228 (228)	183 (183)	251 (236)
2004	185 (189)	240 (240)	194 (194)	261 (246)
2006	195 (199)	252 (253)	206 (205)	277 (261)
2008	207 (215)	267 (274)	222 (222)	298 (283)

Bland dem som hade höga inkomster³⁴ 2008 var det 7 procent av kvinnorna och 23 procent av männen. 21 procent av kvinnorna hade låga inkomster³⁵ och 19 procent av männen³⁶. Värmland hade färre andelar med höga inkomster än riket för båda könen. Bland de med låga inkomster var det något bättre för kvinnor och sämre för män i länet jämfört med riket. En större andel kvinnor än män pensionssparade³⁷, men männen sparade högre belopp. Detta gäller 2004-2008, såväl i Värmland som i riket. Ensamstående män utan barn var den vanligaste kategorin som erhöll ekonomiskt bistånd och ensamstående män med barn var den kategori fick minst ekonomiskt bistånd i länet 2002-2008. Det förhållandet följde riket ganska väl. En tänkbar förklaring till att män har högre inkomster är att de har högre positioner, de arbetar i andra branscher än kvinnor med bättre avtal och därmed högre löner och de har nästan alltid heltidsarbete.

³³ Inkomst av tjänst och näringsverksamhet. Ålder 20-64 år.

³⁴ 20 procent av befolkningen som har en inkomst på minst 355 216 kr. Ålder 20-64 år. Saknar statistik från tidigare år. Gäller även de med låg inkomst.

³⁵ 20 procent av befolkningen som har en inkomst på högst 116 320 kr. Ålder 20-64 år.

³⁶ Statistik för tidigare år saknas i broschyrerna.

³⁷ Ålder 20-64 år.

1.3 Mål 3 - En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.

Målet omfattar obetalt hemarbete, omsorgen om de äldre samt omsorgen om barnen. Målet inbegriper både den som ger omsorg och den som tar emot den. Med hemarbete åsyftas det hushålls- och underhållsarbete vi utför i våra hem.

1.3.1 Föräldraskap

År 2009 togs 21 procent av föräldradagarna ut av män, vilket var sämre än riket. År 2003 följde länet riket med 17 procent. Men vid de tre senaste mätningarna låg länet en procentenhet efter riket. Uttaget av den tillfälliga föräldrapenningen för män har minskat från 37 till 35 procent under samma period. Länet var bättre än riket år 2003-2005, men 2009 låg länet på samma nivå som riket. I Hammarö (24 procent), Kil, Forshaga och Karlstad tog männen ut mest föräldradagar 2009. Dessa kommuner har legat på medel eller över medel vid alla mätningar³⁸. Eda har en låg nivå vid samtliga mätningar, 13 procent år 2003 och 14 procent år 2009. I Munkfors och Torsby togs endast 17 procent av föräldradagarna ut av män, vilket är en trend som ligger fast sedan 2003. I Storfors tog männen ut mest föräldradagar i länet 2003 (21 procent) och 2004, 2005 (25 procent). Men vid de två senaste mätningarna var kommunen sämst, 2007 (14 procent) och 2009 (16 procent). För uttaget av den tillfälliga föräldrapenningen låg Arvika och Forshaga i topp vid samtliga mätningar och Kil vid de tre senaste. Eda, Torsby och Årjäng ligger på jumboplats vid samtliga mätningar. Karlstad låg under medel de två första mätningarna, men över vid de två senaste. (Tabell: Användning av föräldraförsäkringen)

Användning av föräldraförsäkringen								
Fördelning (procent) av nettodagar								
	Föräldrapenning				Tillfällig föräldrapenning			
	Värmland		Riket		Värmland		Riket	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2003	83	17	83	17	63	37	64	36
2004,2005	81	19	80	20	63	37	64	36
2007	80	20	79	21	65	35	64	36
2009	79	21	78	22	65	35	65	35

Andelen barn i förskola³⁹ år 2009 var 82 procent, vilket ligger i nivå med riket. Tidigare har Värmland haft något lägre andel barn i förskola än riket. Däremot fanns det fler barn i pedagogisk omsorg⁴⁰ i Värmland än i övriga riket. På fritidshemmen⁴¹ i Värmland var det en mindre andel barn än i riket under hela mätperioden. Vid den senaste mätningen hade Munkfors (89 procent), Storfors, Karlstad och Hammarö högst andel barn i förskolan, medan Sunne (72 procent), Eda och Årjäng hade minst.

³⁸ Förutom Kil, som låg en procentenhet under åren 2004, 2005.

³⁹ Ålder 1-5 år.

⁴⁰ Familjedaghem, ålder 1-5 år.

⁴¹ Ålder 6-12 år.

Värmland följer rikets trender när det gäller antalet födda barn per kvinna respektive man⁴². Men länet låg under riket år 2008, 1,8 barn/kvinna och 1,6 barn/man. Riket hade 1,9 barn/kvinna och 1,7 barn/man. År 1990 var fruktsamheten som högst under perioden, då föddes 2,2 barn per kvinna och 2,0 barn per man. De lägsta talen var 1997, men därefter skedde en ökning fram till år 2007.

Värmland har något högre andel sammanboende utan barn än riket under perioden 2005-2008. Länet hade större andel ensamstående kvinnor med ett barn och med tre eller fler barn än riket. Färre ensamstående kvinnor utan barn eller med två barn. Sedan mätperiodens start 1999-2002 har andelen sammanboende utan barn ökat med tre procentenheter och andelen ensamstående män med barn ökat med en procentenhet. Övriga kategorier har minskat eller är oförändrade. Sammanboende utan barn eller med ett barn har ökat under samma period, medan de som har två eller fler barn har minskat.⁴³

1.3.2 Hälsa

Kvinnor i Värmland hade det högsta ohälsotalet⁴⁴ jämfört med kvinnor i riket och män generellt 2009. Män i länet har högre ohälsotal än män i riket. Skillnaderna mellan kvinnor och män i ohälsotal är större i länet än i riket. Det gäller hela mätperioden från år 2000-2009. Ohälsotalen har sjunkit i samtliga grupper i Värmland och riket mellan 2007-2009 efter att ha legat högt sedan 2002. Störst skillnad mellan kvinnors och mäns ohälsotal var det i Forshaga (24) och Grums 2009. Minst skillnad i Årjäng (5), Torsby och Sunne. I Grums (63), Filipstad, Hagfors, Eda och Arvika fanns det högsta ohälsotalet för kvinnor. Hammarö (36), Karlstad och Årjäng hade det lägsta ohälsotalet för kvinnor. Filipstad (49), Eda, Hagfors och Torsby hade det högsta ohälsotalet för män. Forshaga (31), Kil och Munkfors hade det lägsta ohälsotalet för män. Högsta ohälsotalet under hela perioden 2000-2009 hade kvinnor i Filipstad (86) Högsta ohälsotalet för män under hela perioden var i Filipstad (62) åren 2004 och 2005. Lägsta ohälsotalet under hela perioden hade män i Hammarö (23) år 2009. Lägsta ohälsotalet för kvinnor under hela perioden var i Hammarö (31) år 2009. (Tabell: Ohälsotalet)

---

⁴² Antal barn som en generation kvinnor respektive män får = summerad fruktsamhet. Det finns fler män än kvinnor i fruktsam ålder. Därför är talen lägre för män.

⁴³ Ålder 16-84 år.

⁴⁴ Antal utbetalade dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, förtidspension och sjukbidrag från socialförsäkringen per registrerad försäkrad. Ej sjuklön från arbetsgivare. Ålder 20-64 år.

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

	Ohälsotalet⁴⁵ Antal dagar per år och försäkrad i åldern 20-64 år					
	Värmland			Riket		
	Kvinnor	Män	skillnad	Kvinnor	Män	skillnad
2000	53	37	16	47	33	14
2002	65	42	23	55	37	18
2003	65	42	23	56	37	19
2004	65	41	24	55	37	18
2005	65	42	23	54	36	18
2007	61	40	21	50	33	17
2009	47	32	15	43	29	14

Antalet sjukfall⁴⁶ är vanligare bland kvinnor än män i Värmland och i riket under hela mätperioden. Antalet sjukfall har minskat i samtliga grupper sedan 2003 i Värmland och i riket. Värmland har en större minskning jämfört med riket för såväl kvinnor som män.

Den största procentuella minskningen bland dem som varit sjukskrivna mer än 180 dagar under perioden 2000-2008 hade kvinnor i Munkfors (-74), Filipstad och Karlstad. Därefter kommer män i Filipstad och Munkfors. Den enda ökningen i länet var hos kvinnor i Årjäng (12). För män i Storfors var det oförändrat.

Förhållandet mellan andelen sjukskrivna kvinnor och sjukskrivna män är lägre i Värmland än i riket. Skillnaden (förhållandet) mellan kvinnor och män har minskat mellan 2003 och 2008 för såväl kort som lång sjukskrivning⁴⁷. Munkfors är den enda kommunen som har fler män än kvinnor med kort sjukskrivning, för den långa sjukskrivningen var det exakt lika. Säffle, Hammarö och Kil hade störst skillnad mellan kvinnor och män år 2008, där kvinnorna tog ut fler dagar än männen.

⁴⁵ Antal utbetalade dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, förtidspension och sjukbidrag från socialförsäkringen per registrerad försäkrad.

⁴⁶ Sjuk- eller rehabiliteringspenning. Sjukskrivningstidens längd mäts från dag för sjukanmälan till arbetsgivare eller försäkringskassa fram till 31 dec.

⁴⁷ Kort sjukskrivning = Minst 30-dagar. Lång sjukskrivning = Minst 180-dagar.

1.4 Mål 4 - Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Målet omfattar alla former av fysiskt, psykiskt och sexuellt våld och hot om våld som riktas mot kvinnor och flickor. Vidare omfattas arbetet för att motverka prostitution och handel med människor för sexuella ändamål, samt s.k. hedersrelaterat våld. Våld i samkönade relationer omfattas inte av statistiken. Målet omfattar också att motverka kommersialisering och exploatering av kvinnokroppen i reklam, medier och pornografi som syftar till att reproducera föreställningar om kvinnors underordning.

1.4.1 Misshandel

Det var vanligast att kvinnor blir misshandlade inomhus av en bekant och att män blir det utomhus av en obekant under hela perioden 2003-2009. Det har skett en ökning av antalet anmälda misshandelsbrott sedan 2003 såväl i Värmland som i riket. Den största ökningen av anmälningar är från män som blir misshandlade av en bekant inomhus. Det har även varit stora ökningar för kvinnor som blir misshandlade inomhus av såväl en bekant som en obekant. Värmland har lägre andel anmälda fall än riket generellt under mätperioden.⁴⁸ Bland de kommuner som hade högst antal anmälda misshandelsbrott mot kvinnor inomhus år 2009, där förövaren är bekant var Munkfors (237), Storfors, Eda och Filipstad. Minst anmälningar fanns i Hammarö (68) och Säffle. I de fall där män anmält misshandel av en obekant utomhus hade Sunne (276), Kristinehamn, Karlstad och Arvika flest anmälningar. Minst anmälningar var det i Hagfors (47), Hammarö och Storfors. Det är stora skillnader mellan kommunerna, vilket dels kan bero på anmälningsbenägenhet. Men det är också stora skillnader inom kommunerna under olika år. Storfors hade t ex 87 anmälda misshandelsbrott mot kvinnor av en bekant år 2003. År 2005 var det 307! Hammarö hade flest anmälda misshandelsbrott i länet av en bekant förövare inomhus mot kvinnor år 2003. Men år 2009 var det minst! (Tabell: Anmälda misshandelsbrott i Värmland)

Anmälda misshandelsbrott i Värmland (Riket)								
Antal per 100 000 av medelfolkmängden								
	Förövaren bekant				Förövaren obekant			
	Inomhus		Utomhus		Inomhus		Utomhus	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2003	97 (149)	49 (73)	37 (39)	68 (58)	15 (25)	57 (78)	24 (37)	129 (181)
2005	104 (152)	82 (80)	34 (42)	73 (67)	16 (29)	65 (87)	38 (44)	158 (213)
2007	127 (161)	76 (85)	44 (44)	76 (85)	18 (31)	70 (90)	33 (45)	195 (230)
2009	135 (163)	80 (78)	38 (42)	70 (64)	20 (35)	61 (87)	33 (41)	184 (210)
% ⁴⁹	39 (9)	63 (7)	3 (8)	3 (10)	33 (40)	7 (12)	38 (11)	43 (16)

⁴⁸ Undantag: Män som misshandlas av en bekant 2007 och inomhus 2003.

⁴⁹ Ökning 2003-2007

2 Sammanfattning av jämställdheten i Värmland

Jämställdheten i Värmland är i stort sett oförändrad eller har ökat något under mätperioden från början av 2000-talet. Andelen kvinnliga chefer har ökat inom såväl offentlig som privat sektor. Fler kvinnor arbetar heltid och kvinnors medelinkomst som andel av männens har ökat något. Könsfördelningen inom gymnasieskolan och inom olika yrken har förbättrats ytterst lite. Mäns uttag av föräldrapenning har ökat. Skillnaden (förhållandet) mellan kvinnors och mäns antal sjukskrivningsdagar har minskat. Oförändrat under perioden är fördelningen av manliga respektive kvinnliga chefer inom offentlig respektive privat sektor. Oförändrat är även hur kvinnor och män pensionssparade, hur det ekonomiska biståndet fördelades, vem som startar nya företag samt andelen förvärvsarbetande kvinnor i förhållande till förvärvsarbetande män. Skillnaderna mellan kvinnor och män i ohälsotal består. Jämställdheten har minskat när det gäller mäns uttag av den tillfälliga föräldrapenningen. Tendensen att kvinnor fortsätter till högskolan i högre grad än männen verkar hålla i sig.

Med ökning av jämställdheten menas en förbättring av fördelningen av resurser eller könsfördelning mellan kvinnor och män inom olika områden. Om det fortsätter i samma takt som nu kommer det ta lång tid innan Värmland är jämställt.

2.1 Mål 1 – En jämn fördelning av makt och inflytande

Jämställdheten ökade...

Andelen kvinnliga chefer har ökat inom såväl offentlig som privat sektor. Inom den offentliga sektorn har andelen kvinnliga chefer ökat från 47 procent till 56 procent och inom näringslivet är ökningen från 16 procent till 21 procent under perioden 2001-2008. Men andelen manliga chefer inom näringslivet var fortfarande mycket hög, 79 procent 2008.

Jämställdheten oförändrad...

Av alla kvinnliga chefer arbetade 44 procent av dem inom offentlig sektor och 56 procent inom näringslivet. För manliga chefer arbetade 14 procent inom offentlig sektor och 86 procent inom näringslivet år 2008. Det har knappt skett någon förändring sedan 2001.

2.2 Mål 2 – Ekonomisk jämställdhet

Jämställdheten ökade....

Andelen kvinnor som arbetar heltid har ökat såväl i länet som i riket, medan mäns heltidsarbete har minskat. För kvinnor i länet har andelen som arbetar heltid ökat från 54 procent till 63 procent under åren 1990-2008. Värmland har dock fler andel kvinnor som är deltidsarbetslösa och timanställda än riket. En tänkbar förklaring till att heltidsarbetet har ökat bland kvinnor är att kommuner, landsting och andra kvinnodominerande verksamheter har verkat för heltider.

Jämställdheten oförändrad/något framåt...

Kvinnors medelinkomst som andel av männens har ökat något. Könsfördelningen inom gymnasieskolan och inom olika yrken har förbättrats ytterst lite.

Jämställdheten är oförändrad när det gäller vilka som startar nya företag, andelen förvärvsarbetande kvinnor, pensionssparande och fördelning av ekonomiskt bistånd.

I Värmland var kvinnors medelinkomst 78 procent av männens 2008, vilket är en liten förbättring sedan 2002 då andelen var 76 procent. Men förvärvsinkomsten i Värmland var lägre än riket för såväl kvinnor som män, även om skillnaderna mellan könen är lägre i länet. Lägst disponibel⁵⁰ medelinkomst under åren 2002-2008 hade ensamstående kvinnor utan barn i länet och i riket. Ensamstående män med barn hade högst disponibel medelinkomst. Bland dem som hade höga inkomster⁵¹ 2008 var det 7 procent av kvinnorna och 23 procent av männen. 21 procent av kvinnorna hade låga inkomster⁵² och 19 procent av männen⁵³. En större andel kvinnor än män pensionssparade⁵⁴, men männen sparade högre belopp. Detta gäller 2004-2008, såväl i Värmland som i riket. Ensamstående män utan barn var den vanligaste kategorin som erhöll ekonomiskt bistånd och ensamstående män med barn var den kategori fick minst ekonomiskt bistånd i länet 2002-2008. En förklaring till att män har högre inkomster än kvinnor är att de har högre positioner, de arbetar i andra branscher med bättre avtal och därmed högre löner. Därtill arbetar de nästan alltid heltid.

Gymnasieskolan är fortfarande starkt könssegregerad. De två mest flickdominerade programmen, *Hantverk* och *Omvårdnad* har ökat andelen pojkar något. De två mest pojkdominerade programmen, *Fordon* och *Industri* har ökat andelen flickor något. Det *Naturvetenskapliga programmet* har en jämn könsfördelning vid mätningen av avgångar 2002/2003 samt 2008/2009. *Handel- och administration* har ökat andelen flickor från 44 procent till 72 procent.

Inom det största yrket i länet, *Vård- och omsorgspersonal* har andelen män ökat från 8 procent till 10 procent. De fem vanligaste yrkena för kvinnor i länet år 2008 var *Vård- och omsorgspersonal*, *Försäljare*, *detaljhandeln*, *demonstratörer*, *Förskollärare och fritidspedagoger* och *Sjuksköterskor*. År 2001 var de tre första yrkena på samma plats, men på plats fyra och fem fanns *Övrig kontorspersonal* och *Städare*. För män är de fem största yrkena oförändrat mellan 2001 till 2008, men de har bytt inbördes plats. Män arbetar till största delen inom *Byggnads- och anläggningsarbete*, *Byggnads- hantverkare*, *Fordonsförare*, *Ingenjörer och tekniker* och *Säljare, inköp, mäklare*.

Andelen kvinnor som startar eget företag var oförändrat under perioden. Fördelningen mellan kvinnor och män som startade nytt företag var cirka 30 procent för kvinnor och 60 procent för män, såväl i länet som i riket för hela perioden från 2002-2008.

Andelen förvärvsarbetande kvinnor var lägre än andelen förvärvsarbetande män, såväl i länet som i riket och skillnaden mellan könen har inte förändrats sedan första mätningen 2002. Men andelen förvärvsarbetande av båda könen har ökat. För de utrikes födda var andelen förvärvsarbetande generellt lägre än för de inrikes födda, länet har en något lägre andel än riket. Mellan mätningarna 2006

⁵⁰ Det som återstår när man dragit ifrån skatt och lagt till bidrag till bruttolinkomsten. Bland de ensamstående kan sambo utan gemensamma barn ingå.

⁵¹ 20 procent av befolkningen som har en inkomst på minst 355 216 kr. Ålder 20-64 år. Saknar statistik från tidigare år. Gäller även de med låg inkomst.

⁵² 20 procent av befolkningen som har en inkomst på högst 116 320 kr. Ålder 20-64 år.

⁵³ Statistik för tidigare år saknas i broschyrerna.

⁵⁴ Ålder 20-64 år.

och 2008 har det inte skett någon förändring. Bland de som invandrat från ett annat nordiskt land förvärvsarbetar kvinnor i högre utsträckning än män. Det omvända gäller för utomnordisk invandring.

Jämställdheten minskade...

Under samtliga mätningar från 2002/2003 fram till 2008/2009 och i alla ålderskategorier är det fler kvinnor än män som börjar på högskolan såväl i Värmland som i riket. Kvinnorna i länet stod för den största ökningen av eftergymnasial utbildning jämfört med kvinnorna i riket och alla män, sedan 2003. Skillnaderna mellan könen ser ut att bestå eller rent av att öka. Skolforskning visar att det inte innebär samma status för pojkar att studera.

2.3 Mål 3 – En jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Jämställdheten ökade något...

Mäns uttag av föräldrapenning har ökat från 17 procent till 21 procent under perioden 2003-2009.

Jämställdheten minskade något...

Mäns uttag av den tillfälliga föräldrapenningen har minskat under samma period, från 37 procent till 35 procent under perioden 2003-2009.

Jämställdheten oförändrad/något framåt...

Kvinnor i Värmland har det högsta ohälsotalen⁵⁵ jämfört med kvinnor i riket och män generellt. Det gäller hela mätperioden från år 2000-2009. Ohälsotalen har visserligen sjunkit i samtliga grupper i Värmland och riket, men skillnaderna mellan kvinnor och män består. Förhållandet mellan andelen sjukskrivna kvinnor och män är mindre i Värmland än i riket. Skillnaden (förhållandet) mellan kvinnors och mäns antal sjukskrivningsdagar har minskat mellan 2003 och 2008.

2.4 Mål 4 – Män våld mot kvinnor ska upphöra

Det har skett en ökning av antalet anmälda misshandelsbrott sedan 2003 såväl i Värmland som i riket. Den största ökningen av anmälningar är från män som blir misshandlade av en bekant inomhus. Det har även varit stora ökningar för kvinnor som blir misshandlade inomhus av såväl en bekant som en obekant. Värmland har lägre andel anmälda fall än riket under mätperioden.

Största förändringarna...

Det är stora skillnader mellan kommunerna, men också inom kommunerna under olika år. Storfors hade t ex 87 anmälda misshandelsbrott mot kvinnor av en bekant år 2003. År 2005 var det 307! Hammarö hade flest anmälda misshandelsbrott i länet av en bekant förövare inomhus mot kvinnor år 2003. Men år 2009 var det minst! Det kan vara så att anmälningsbenägenheten varierar.

---

⁵⁵ Antal utbetalade dagar med sjukpenning, arbetsskadesjukpenning, rehabiliteringspenning, förtidspension och sjukbidrag från socialförsäkringen per registrerad försäkrad. Ålder 20-64 år.

2.5 En förklaringsgrund

Hirdman (1998) använder begreppet genus för att beskriva hur kvinnliga och manliga egenskaper är kulturellt skapade. Maktförhållandet mellan kvinnor och män förklaras genom Hirdmans genussystem med två logiker, dikotomin och hierarkin. *Dikotomin* innebär att kvinnligt och manligt hålls isär och därigenom upprätthålls den generella underordningen av kvinnan. *Hierarkin* innebär att det är mannen som är människan, den normala, normen. Genusordningen genomsyrar alla områden i samhället, i relationer, utbildning, organisationer, massmedia, företag, politik och därigenom skapas och återskapas makt mer eller mindre omedvetet från båda könen. Det kan förklara varför jämställdhetsutvecklingen går så långsamt. Isärhållandet av kvinnligt och manligt är genomgående i livscykeln, från det ojämlika uttaget av föräldraförsäkringen till den könssegregerade gymnasieskolan och arbetsmarknaden. Arbetsmarknaden är dels horisontellt segregerad genom att kvinnor och män till stora delar arbetar inom olika yrken. Den är också vertikalt segregerad genom att män oftare är chefer.

3 Referenser

Hirdman, Yvonne (1988). "Genussystemet - Reflexioner kring kvinnors sociala underordning". I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift* nr. 3 1988

SCB & Länsstyrelsen i Värmlands län (2004). *På tal om kvinnor och män*. Örebro: SCB-Tryck

SCB & Länsstyrelsen i Värmlands län (2006). *På tal om kvinnor och män*. Örebro: SCB-Tryck

SCB & Länsstyrelsen i Värmlands län (2008). *På tal om kvinnor och män*. Örebro: SCB-Tryck

SCB & Länsstyrelsen i Värmlands län (2010). *På tal om kvinnor och män*. Örebro: SCB-Tryck

Bilaga

Tabeller

Tabeller

Bilaga

Avgångar från gymnasieskolan Programmen är ordnade efter andel tjejer (procent)						
2002/2003	Tjejer %	Killar %	2008/2009	Tjejer %	Killar %	Ökn (+) Minsk (-)
1. Hantverk	93	7	1. ⁵⁶ Hantverk ⁵⁷	82	18	- 12
2. Omvårdnad	89	11	2. Omvårdnad	81	19	- 9
3. Estetiska	81	19	9. Hotell och rest.	72	28	+ 38
4. Barn och fritid	81	19	12. Handels- och adm.	72	28	+ 64
5. Medie	78	22	3. Estetiska	72	28	- 11
6. Livsmedel	70	30	7. Samhällsvet.	65	35	- 7
7. Samhällsvet.	70	30	Int. Baccalaureate	65	35	
8. Naturbruk	59	41	4. Barn och fritid	63	37	- 22
9. Hotell och rest.	52	48	5. Medie	63	37	- 19
10. Specialutformade	48	52	8. Naturbruk	63	37	+ 7
11. Naturvet.	48	52	11. Naturvet.	50	50	+ 4
12. Handels- och adm.	44	56	SM ⁵⁸ utan spec. inr.	23	77	
13. Teknikpgm.	11	89	SM riksrekryterande	18	82	
14. Energi	6	94	13. Teknikpgm.	16	84	+ 45
15. Fordon	5	95	18. Bygg	9	91	+ 200
16. Industri	4	96	16. Industri	9	91	+ 125
17. El	4	96	15. Fordon	8	92	+ 60
18. Bygg	3	97	Sju procent av eleverna har tillhört El eller Energiprogrammen samt IV och Livsmedel där antalet i det ena könet är färre än tre.			
19. Utb. Vid frist. skolor exkl. IB	2	98				

⁵⁶ Placering år 2002/2003⁵⁷ Hantverk innehåller: Frisör. Inredning. Mode & textil. Träteknik/trädesign. Stil, hälsa, image.⁵⁸ Specialutformade program. Ex) NV med estetiska profiler. NV med samhällsvetenskap. TIME, inriktning mobilteknik, info., design, marknadsföring.

Tabeller

Bilaga

Befolkningens utbildningsnivå 25-44 år Procentuell fördelning i länet (i riket)								
	Förgymnasial		Gymnasial		Eftergymnasial		Uppgift saknas	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
2003	9 (10)	12 (13)	54 (49)	62 (53)	35 (40)	25 (33)	1 (1)	1 (2)
2005	9 (9)	11 (12)	51 (46)	61 (52)	39 (43)	26 (35)	1 (1)	1 (2)
2007	9 (9)	11 (12)	49 (44)	60 (50)	41 (46)	27 (36)	1 (2)	2 (2)
2008	9 (9)	11 (12)	48 (43)	60 (50)	42 (47)	28 (37)	1 (2)	2 (3)
Procentuell ökning från 2003 till 2008:					20 (18)	12 (12)		

LÄNSSTYRELSEN VÄRMLAND

De 30 största yrkena i länet	
Grön = De fem största yrkena i länet bland kvinnor.	
Blå = De fem största yrkena i länet bland män. ⁵⁹	
2001	2008
1. Vård- och omsorgspersonal	1. Vård- och omsorgspersonal
2. Försäljare, detaljhandel; demonstratörer m.fl.	2. Försäljare, detaljhandel; demonstratörer m.fl.
3. Ingenjörer och tekniker	4. Säljare, inköpare, mäklare m.fl.
4. Säljare, inköpare, mäklare m.fl.	3. Ingenjörer och tekniker
5. Fordonsförare	5. Fordonsförare
6. Byggnadshantverkare	6. Byggnadshantverkare
7. Grundskollärare	10. Byggnads- och anläggningsarbetare
8. Övrig kontorspersonal	9. Förskollärare och fritidspedagoger
9. Förskollärare och fritidspedagoger	7. Grundskollärare
10. Byggnads och anläggningsarbetare	13. Maskinop., metall- och mineralbeh
11. Städare m.fl.	15. Maskin- och motorreparatörer
12. Sjuksköterskor	8. Övrig kontorspersonal
13. Maskinop., metall- och mineralbeh.	12. Sjuksköterskor
14. Montörer	26. Drift- och verksamhetschefer
15. Maskin- och motorreparatörer	16 Gymnasielärare m.fl.
16 Gymnasielärare m.fl.	11. Städare m.fl.
17. Processoperatörer, trä- och pappersindustri	Övr. maskinop. O. montörer
18. Storhushålls- och restaurangbiträden	19. Chefer för mindre företag och enheter
19. Chefer för mindre företag och enheter	17. Processoperatörer, trä- och pappersindustri
20. Köks- och restaurangbiträden	20. Köks- och restaurangbiträden
21. Gjutare, svetsare, plåtslagare m.fl.	22. Företagsek., marknadsf. Och personaltjänstem.
22. Företagsek., marknadsf. Och personaltjänstem.	21. Gjutare, svetsare, plåtslagare m.fl.
23. Bokförings- och redovisningsassistenter	Dataspecialister
24. Redovisningsek., adm. Ass. M.fl.	29. Maskinförare
25. Lager- och transportassistenter	28. Elmontörer, tele- oh elektronikreparatörer m.fl.
26. Drift- och verksamhetschefer	Lager- och trp.assistenter
27. Handpaketerare och andra fabriksarb.	Montörer
28. Elmontörer, tele- oh elektronikreparatörer m.fl.	23. Bokförings- och redovisningsassistenter
29. Maskinförare	24. Redovisningsek., adm. Ass. M.fl.
30. Civilingenjörer, arkitekter m.fl.	30. Civilingenjörer, arkitekter m.fl.

⁵⁹ Andel av alla yrkesverksamma anställda 16-64 år. Avser nattbefolkning.

Länsstyrelsen
Värmland

Länsstyrelsen Värmland, 651 86 Karlstad, 054-19 70 00
www.lansstyrelsen.se/varmland